

Megemlékezés

Életének 79. évében elhunyt Hajdú Péter, az uráli, azaz a finnugor és szomójéd nyelvtudomány és őstörténet nemzetközileg ismert és elismert művelője, több vonatkozásban is megújítója. Halálával súlyos veszteség érte a magyar és a nemzetközi tudományos életet.

Hajdú Péter 1941-től 1945-ig a Pázmány Péter Tudományegyetemen tanult, ott szerzett diplomát magyar és német szakon. Magas szintű ismereteit tudományos kutatóként és egyetemi oktatóként kamatoztatta, továbbá tudományszervezőként is jelentős szerepe volt a magyar tudományos közéletben és az uráli nyelvtudomány szellemi felfrissítésében.

A háború utáni években az Országos Széchényi Könyvtár kutatójaként a készlet helyi Festetics-kastély könyvtárában dolgozott. 1951-ben került vissza családjával együtt Budapestre, akkor az MTA Nyelvtudományi Intézetének Finnugor Osztályán működött közre az etimológiai szótári munkálatok beindításában. Fontos szerepe volt abban is, hogy a magyar egyetemeken létrejött a finnugor szak. 1959-ben ő szervezte meg a Szegedi Egyetemen (akkor: József Attila Tudományegyetem) a finnugor tanszéket, amelynek 1974-ig volt professzora, ekkor az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatójává nevezték ki. E posztot 1982-ig töltötte be. Az Eötvös Loránd Tudományegye-

HAJDÚ PÉTER
(1923 – 2002)

tem professzoraként is – 1982 és 1994 között – számos, kutatóvá érett magyar és külföldi szakember mestere volt. Ezzel részben egy időben, 1985 és 1990 között a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának elnökeként irányította az osztályhoz tartozó területeket. 1991 és 1995 között kutató-professzorként dolgozott. 1996-ban vonult nyugdíjba, de nem szakadt el a tudományos közélettől.

Hajdú Péter elsősorban a szomójéd nyelvek kutatójaként kezdte pályáját, érdeklődése fokozatosan fordult a magyar nyelv közelebbi és távolabbi finnugor rokonai felé. Alapvető fontosságúnak bizonyult az uráli őstörténettel kapcsolatos nézeteinek közreadása. Szegedi és budapesti professzorként több nemzedéknyi leendő kutatót látott el korszerű szakmai ismeretekkel. E téren fontos teljesítménye volt, hogy egyetemi jegyzetekkel és tankönyvekkel segítette az ifjúság tudományos ismereteinek megalapozását, az uralisztika és a magyar nyelvészet művelőinek tájékozódását. E munkákat nagyszabású összefoglalásként idegen nyelveken is közreadta. Monográfiái közül a társszerzőségben készült *Urali nyelvrokonaink* (Budapest, 1978 és 1980) a legfontosabbak egyike, amely németül is megjelent: *Die Uralische Sprachen und Literaturen* (Budapest-Hamburg, 1987). Ennek nyelvészeti része volt az ő munkája, ezt

kiadták olaszul is (Torino, 1992). A szamojéd nyelvészet alapművének minősül a több kiadást megért *Chrestomathia Samiedica* (Budapest, 1968, 1982 és 1989). Nem egyetemi tankönyvei közül is érdemes néhányat megemlíteni: *A magyarság kialakulásának előzményei* (Budapest, 1953), *A szamojéd népek és nyelvek* (Budapest, 1949), ugyanez angolul: *The Somoyed Peoples and Languages* (Bloomington-Den Haag, 1963 és 1968). Több alkalommal is foglalkozott a magyar nyelv rokonságáról badarságokat terjesztők tevékenységével, vállalkozott a nagyközönségnek szánt tudományos ismeretterjesztésre is, e téren *A finnugor népek és nyelvek* (Budapest, 1962) tekinthető a legfontosabbnak, amelyet felfrissítve és alaposan átdolgozva publikáltak lengyelül (Varsó, 1971), angolul (London, 1975) és oroszul (Moszkva, 1985) is. Gazdag publikációs jegyzéke közel négyszáz tételt – tanulmányokat, kritikákat, megemlékezéseket önálló műveket – tartalmaz. Szerkesztőként is beírta nevét a tudománytörténetbe: mintegy tíz tanulmánykötetnek volt szerkesztője vagy társszerkesztője.

A tudományterületén működők megbecsülését jelzi, hogy a Nyelvtudományi Társaság választmánya és a Modern Filológiai

Társaság tagjává, a Reguly Társaság tiszteleti tagjává, az International Committee of Finno-Ugric Congresses alelnökévé, majd tiszteleti tagjává, a Finn Akadémia külső tagjává, a Societé Finno-Ougrienne és a Societas Uralo-Altica tiszteleti tagjává, a Finnish Literary Society és a Kalevala Seura külső tagjává választotta. A tudományos közéletnek az Uralisztikai (Finnugor) Komplex Bizottság elnökeként, a Nyelvtudományi Közlemények főszerkesztőjeként, a Telegdi alapítvány kuratóriumi tagjaként is éveken át résztvevője volt.

Tevékenységének elismeréseként a Szegedi Egyetem és az Uppsalai Egyetem díszdoktorává fogadta, Magyarországon a Munka Érdemrenddel, a Munkácsi Bernátdíjjal és a Széchenyi-díjjal, Finnországban a Finn Oroszlánrenddel tüntették ki. Tagjává választotta a Magyar Tudományos Akadémia (I. tag 1970-ben, r. tag 1976-ban) és külső tagjává a Finn Akadémia.

Hajdú Péter az uralisztika egyik legjelentősebb művelője volt. Munkásságának ismerete a jelen és a jövő generációk számára nélkülözhetetlen.

Honti László

egyetemi tanár (Udine, Olaszország),
az MTA külső tagja

